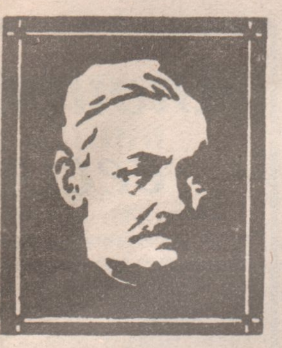

ГРОДЗЕНСКІ УНІВЕРСІТЭТ

ГАЗЕТА КАЛЕКТЫВУ ГРОДЗЕНСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ Я. КУПАЛЫ

1 (193) 6 студзеня 1993 г., серада

На злобу дня

Надзвычай разнастайным і насычаным быў парадак дня чарговага пасяджэння Вучонай рады універсітэта. Заслуханы справаздача загадчыка навукова-даследчага сектара В. В. Сянько «Аб стане і перспектывах развіцця вылічальнага цэнтра і камп ´ютарнай базы універсітэта» і садаклад старшыні падрыхтоўчай камісіі А. Д. Бурыкава.

Вучоная рада адзначыла, што ў кірунку развіцця камп ´ютарнай базы і станаўлення ВЦ зроблены значныя крокі. Праведзена кадравая і структурная рэарганізацыя цэнтра, вядзецца распрацоўка АСК універсітэта, цэлага шэрагу праграм, а таксама закупка ліцэнзійнага сістэмнага і прыкладнога праграмнага забеспячэння. Пры вылічальным цэнтры створаны фонд алгарытмаў і праграм. Ставіцца задача ператварыць ВЦ ў арганізацыйны, каардынацыйны і навукова-метадычны цэнтр па кам ´ютарызацыі усіх бакоў дзейнасці універсітэта.

Для кам ´ютарызацыі навучальнага працэсу ў мінулым годзе было выдзелена больш як 7 млн. рублёў. Зараз у наяўнасці маецца звыш ста камп ´ютараў, што ў асноўным задавальняе патрэбы навучальнага працэсу.

Праца навукова-метадычнага Савета па ВЦ, вылічальнага цэнтра па пашырэнню камп ´ютарнай базы атрымала станоўчую адзнаку.

Вучоная рада заслухала даклад прарэктара М. В. Васілючака аб стане вучэбна-дапаможнай работы на завочным аддзяленні.

Разгледжана таксама прапанова кафедры мовазнаўства факультэта беларускай філалогіі і культуры аб пераўтварэнні яе ў кафедру беларускага, славянскага і тэарэтычнага мовазнаўства. Дадзеная прапанова не атрымала пакуль што станоўчага вырашэння, створана камісія па дапрацоўцы пытання.

Выдзелены 6 стыпендый для навучэнцаў фізіка-матэматычнага ліцэя пры універсітэце. Для выдатнікаў устаноўлены 2 стыпендыі па 750 рублёў і 4—па 500 рублёў.

Члены рады з цікавасцю праслухалі інфармацыю рэктара А. В. Бадакова аб пасяджэнні калегіі Міністэрства адукацыі, якая абмяркоўвала ход выканання Закона аб мовах. Дарэчы, наш універсітэт адзначаўся на калегіі з лепшага боку. Палічана мэтазгодным з 1 верасня бягучага года поўнасцю перавесці на беларускую мову гістарычны факультэт і факультэт пачатковага навучання, а факультэт правазнаўства — часткова. Дыпломы магістра атрымаюць тыя, хто валодае беларускай мовай. На дзяржаўную мову будзе пераведзена навучанне дысцыплін, звязаных з культурай, гісторыяй, эстэтыкай. Выкладчыкі такіх дысцыплін пройдуць паўторную атэстацыю. Больш увагі будзе надавацца падрыхтоўцы новых падручнікаў на беларускай мове, некаторыя кнігі будуць перакладацца.

Рада аднагалосна прагаласавала за прысваенне вучонага звання дацэнта Т. М. Ізосімавай, якая працуе на кафедры інфарматыкі.

Сустрэчы ля ёлкі

Напярэдадні Новага года ў галоўным корпусе прайшоў ранішнік для дзяцей. Падрыхтаваў яго і правёў прафсаюзны камітэт супрацоўнікаў. На сустрэчу з хлопчыкамі і дзяўчынкамі прыйшлі Дзед Мароз са Снягуркай, Вінцік, Шпунцік, Пончык і іх сябры. Актыўны ўдзел у правядзенні свята прыняла старшыня культурна-масавай камісіі Л. І. Мурзіч.

На ранішніку было шмат гульняў, карагодаў ля ёлкі, гучалі песні і вершы. Удзельнікі гульняў атрымалі сувеніры ад Дзеда Мароза і Снягуркі. Узрадавала тое, што многія дзеці былі ў прыгожых касцюмах, якія яны з гонарам абаранілі.

Усе дзеці дашкольнага ўзросту атрымалі навагоднія падарункі. На гэтыя мэты прафкам і рэктарат выдзелілі амаль 200 тысяч рублёў.

Не забыліся і пра школьнікаў. Прафкам унёс пэўны ўклад у правядзенне навагодніх ёлак у школах.

Л. БАБРОЎНІК,
член прафкама супрацоўнікаў.

Юбілею прысвечана

30 снежня споўнілася 70 год з дня ўтварэння Саюза ССР. Юбілейнай даце была прысвечана навуковая канферуcкай філалогіі і культуры. Арганізавалі яе і правялі Гродзенскі абкам і гарком Партыі камуністаў Беларусі і гістарычны факультэт наша-

Завочнае аддзяленне універсітэта рыхтуе спецыялістаў па 8 спецыяльнасцях. На ім займаецца зараз звыш 2800 студэнтаў.

Як вучышся, завочнік?

Вядома, што стан вучэбнай работы вызначаюць звычайна па выніках экзаменацыйных сесій, здачы дзяржаўных экзаменаў і абароне дыпломных прац. За апошнія гады паспяховасць на завочным аддзяленні стабілізавалася на ўзроўні крыху больш як 70 працэнтаў, што адпавядае сярэдняму паказчыку сярод ВНУ рэспублікі. Самая нізкая паспяховасць на факультэце беларускай філалогіі і культуры па дысцыпліне «Уводзіны ў мовазнаўства» (I курс) — 56,9 працэнтаў, на філалагічным факультэце па «Современному русскому языку» (5 курс)—61,7 працэнтаў, на матэматычным факультэце па матаналізу (2 курс) — 69,6 працэнтаў, на 4 курсе гістарычнага факультэта па курсу «Навейшая гісторыя» — 33,3 працэнта.

У мінулым навучальным годзе нямала студэнтаў-выпускнікоў не здалі дзяржаўных экзаменаў. Усяго здавалі 336 чалавек, з іх 56 атрымалі двойкі. На факультэце беларускай філалогіі і культуры не здалі 24 студэнты з 29, на філалагічным — 18 з 30, на матэматычным факультэце — 4 з 37.

Ёсць у гэтым недахопы як з боку факультэтаў і кафедраў, так і выкладчыкаў, якія недастаткова ўвагі надавалі рабоце з завочнікамі ў міжсесійны перыяд.

Пытанне метадычнай забяспечанасці чытаемых курсаў на завочным аддзяленні надзвычай важнае. Трэба сказаць, што шэраг кафедраў маюць індывідуальныя планы і рабочыя праграмы, а таксама вучэбныя дапаможнікі, тэксты лекцый і метадычныя распрацоўкі. У першую чаргу, гэта кафедры гісторыі Беларусі, педагогікі, замежнай мовы, рускай мовы і кафедры факультэта педагогікі і методыкі пачатковага навучання. Вельмі своечасова падрыхтавала кафедра гісторыі Беларусі «Метадычныя парады і тэматыку кантрольных работ па гісторыі Беларусі» для студэнтаў няпрофільных факультэтаў завочнай формы навучання. Гэты метадычны дапаможнік атрымаў высокую ацэнку не толькі ў настаткова надаюць ўвагі падрыхтоўцы метадычных дапаможнікаў для студэнтаў-завочнікаў.

Асноўным відам навучання студэнта-завочніка з ´яўляецца самастойная праца, асабліва сёння, калі стала так дорага прыехаць з раёнаў у Гродна. І тут галоўная задача кафедраў аказаць дапамогу студэнтам у самастойнай працы. Вельмі важна не толькі даваць кансультацыі ў аўдыторыі, але трэба больш плённа скарыстаць пісьмовыя кансультацыі, кансультацыі па тэлефоне і тэхнічныя сродкі навучання. Вопыт перакаnaўча сведчыць аб тым, што тыя студэнты, якія сістэматычна атрымліваюць кансультацыі, лепш падтрыхтаваны да экзаменацыйнай сесіі, іх адказы больш глыбокія і асэнсаваныя. У гэтым плане лепш працуе факультэт педагогікі і методыкі пачатковага навучання.

Безумоўна, на сённяшні дзень на завочным аддзяленні ёсць нямала недахопаў, маюць месца абыякавыя адносіны да працы як з боку кафедраў, так і выкладчыкаў. Па некаторых прадметах паспяховасць вельмі нізкая. А нізкая паспяховасць вядзе да адлічэння студэнтаў. Значны адсеў студэнтаў-завочнікаў маем на філалагічным факультэце — 61, на факультэце беларуская філалогіі і культуры — 26 на матэматычным факультэце — 11. Вядома, адсеў не трэба разглядаць як нейкую трагедыю, асабліва сёння, калі рэктарат устанавіў аплату за аднаўленне на вучобе або перавод. Асабіста я ацэньваю гэта станоўча, такая практыка ёсць і ў іншых ВНУ, а таксама і ў нас на вячэрнім аддзяленні.

Ёсць недахопы і ў аднаўленні і пераводзе з дзённай формы навучання на завочную. Часта бывае, што студэнт па нязначных прычынах напіша заяву, а дэкан тут жа яе падпіша, а калі з ім пагаворым, растлумачым, што і на завочным аддзяленні ёсць свае праблемы, што трэба вучыцца, студэнт забірае сваю заяву назад. Пры пераводзе на завочнае аддзяленне ў некаторых студэнтаў з дзённага аддзялення не аформлены заліковыя кніжкі. Студэнт курс няма. Такія недахопы былі выяўлены на біялагічным факультэце і на факультэце фізічнага выхавання.

Адмоўна дзейнічае на вучэбны працэс на завочным аддзяленні тое, што на некаторых факультэтах няма стабільных праграм, а вучэбныя планы вельмі часта мяняюцца, не хапае і дапаможнікаў на факультэце беларускай філалогіі і культуры. Не хапае падручнікаў і на факультэце правазнаўства, а тыя, што ёсць, то даўно састарэлі. У сувязі з перагрузкамі ў час экзаменацыйных сесій выкладчыкі вельмі мала скарыстоўваюць тэхнічныя сродкі навучання. А ў час экзаменацыйных сесій мы не можам забяспечыць студэнтаў жыллём, добрым харчам і медыцынскай дапамогай. Не адпавядаюць сённяшняму дню і нарматыўныя дакументы. Усе гэтыя праблемы адмоўна дзейнічаюць на вучэбны працэс.

Неабходна на працягу 3—4 месяцаў перагледзець вучэбныя планы і праграмы і абнавіць іх. Трэба, каб кожная кафедра вынесла свае прапановы на раду факультэта, а рада затым іх зацвердзіла. Загадчыкам кафедраў варта звярнуць увагу не неабходнасць вучэбна-метадычнай літаратуры, па ўсіх прадметах мець перспектыўны план метадычнай работы. Калі няма дзяржаўных дапаможнікаў, абавязкова трэба пісаць і выдаваць уласнымі сіламі матэрыялы ці тэксты лекцый. Для больш грунтоўных ведаў і аб ´ектыўных ацэнак студэнтаў-завочнікаў дэканатам неабходна прадугледзець на кожным курсе не менш аднаго экзамена або заліка ў пісьмовай форме. Мэтазгодна, каб прысутнічаў дэкан, намеснік дэкана, загадчык кафедры ці яго намеснік. З боку дэканатаў выпускаючых кафедраў трэба лепш наладзіць работу з дыпломнымі працамі, асабліва тымі, якія рэкамендаваны да ўкаранення ў вытворчасць. Пры пераводах з іншых ВНУ, а таксама пры аднаўленні студэнтаў на вучобу, неабходна звярнуць увагу на тое, каб яны працавалі па спецыяльнасці.

М. ВАСІЛЮЧАК,
прарэктар па завочнаму і вячэрняму навучанню.

Мы — завочнікі!

Фотарэпартаж

Надзвычай адказная пара пачынаецца зараз у студэнтаў завочнага аддзялення — зімовая экзаменацыйная сесія. На працягу двух тыдняў яны будуць слухаць лекцыі, засвойваць матэрыял на семінарскіх занятках, атрымліваць кансультацыі ад выкладчыкаў. Словам, у іх усё наперадзе.

А вось у шасцікурснікаў гэтыя клопаты засталіся ззаду. Напярэдадні новага года ў іх закончылася сесія, здадзены ўсе экзамены і залікі. Наш фотакарэспандэнт Уладзімір Сарокін пабываў у завочнікаў філалагічнага факультэта, пацікавіўся іх жыццём і вучобай і зрабіў гэтыя здымкі.

Адразу заўважаеш, з якой увагай, цікавасцю і засяроджанасцю адносяцца яны да сваіх абавязкаў.

Цёплы ўспамін

Здаецца, зусім нядаўна мы паступалі ва універсітэт, здавалі экзамены. І вось прайшлі шэсць гадоў напружанай вучобы.

Што далі яны нам, гэтыя шэсць гадоў, што ўзялі мы для сябе, з чым пойдзем у школу?

Не раз прыходзілася чуць, што завочная форма навучання — марная трата часу і яна нічога не дае. Але гэта не так. Падмацаваць меркаванне хочам словамі дэкана нашага факультэта Ігара Васільевіча Жука. Ён казаў, што завочная вучоба — праца больш цяжкая, складаная, бо трэба ўмець самастойна працаваць з падручнікам, набываць і аналізаваць свае веды, каб тут, на сесіі, іх глыбей засвоіць.

У агульнаадукацыйным плане мы атрымалі дастаткова ведаў. Толькі не хацелася б згадзіцца з размеркаваннем вывучаемых дысцыплін. Спачатку мы здалі беларускую мову, літаратуру, а на шостым курсе, замест таго, каб усё паўтарыць, каб з пэўнымі ведамі пайсці на дзяржаўны экзамен па спецыяльнасці, увагі на гэта амаль не звяртаецца.

За шэсць гадоў нас вучылі ўсяму, вучылі шмат, але ці навучылі нас па-сапраўднаму быць настаўнікам? Мы здавалі методыку навучання беларускай мове і літаратуры, але хацелася б, каб гэта было з самага першага курса.

Шмат праблем было ў нас і з падручнікамі. Іх заўсёды не хапала. Выкладчык не мог ахапіць усяго матэрыялу на лекцыі, і рыхтавацца да экзамену ці заліку было цяжка. Ішлі ў чытальную залу, а яна перапоўнена, у ёй і шумна — рыхтавацца часта не было магчымасці.

А выкладчыкі ў нас ёсць сапраўдныя. Цёплыя ўспаміны засталіся ў нас ад наведвання лекцый і практычных заняткаў Ігара Васільевіча Жука, Дар´і Мікалаеўны Карацінскай, Зінаіды Пятроўны Данільчык, Паўла Уладзіміравіча Сцяцко. Шмат карыснага па методыцы выкладання мовы ўзялі мы ад Наталлі Мікалаеўны Гардзей.

Шчырыя словы падзякі хочацца выказаць нашаму метадысту Алене Палікарпаўне Галуза, прарэктару Міхаілу Вікенцьевічу Васілючаку і іншым.

Усё, што мы атрымалі за гады вучобы, будзем перадаваць дзецям.

Ф. МАТУСЕВІЧ,
А. ЛЕВАНЦЭВІЧ,
студэнты 6 курса завочнага аддзялення факультэта беларускай філалогіі і культуры.

Апошняя сесія

Калі для большасці завочнікаў праз дзень-другі пачнецца чарговая сесія, дык для шасцікурснікаў усе клопаты засталіся ззаду. Напярэдадні Новага года ў іх прайшла апошняя сесія, здадзены ўсе экзамены і залікі. Наперадзе — дзяржаўныя экзамены, абарона дыпломных прац.

Я наведаўся да будучых біёлагаў. Быў перадапошні дзень сесійнай вучобы. Толькі што закончылася лекцыя «Экалагічная фізіялогія», якую прачытала дэкан Н. В. Паўловіч, і студэнты былі моцна ўражаны ад пачутага.

— Паболей нам такіх лекцый,— дзяліліся са мной.— І цікава, і запісаць паспелі. Па канспектах толькі і вучымся. Добрых падручнікаў мала, а па экалогіі зусім няма.

Так, адсутнасць добрых падручнікаў — бяда не толькі біёлагаў. Завочнік не заўсёды мае дома пад рукой патрэбную кнігу, разлічвае пачытаць яе на сесіі. І не заўсёды атрымліваецца. Чаму? Пытанне няпростае.

На думку маіх субяседніц (а ў групе амаль усе дзяўчаты), шэсць гадоў вучобы запомняцца сваёй непаўторнасцю, перажываннямі, радасцю пазнання і сталеннем. Так, за гады вучобы ўсе яны змяніліся. Многія змянілі месца працы, большасць стала настаўнікамі біялогіі, выхавацелямі дзіцячых садкоў, некаторыя лабарантамі, медыцынскімі работнікамі. А Таццяна Станіславаўна Маслоўская з лідскай СШ № 13 і Галіна Міхайлаўна Мельнічак з пятай Мастоўскай школы павысілі сваю настаўніцкую катэгорыю.

Жыццё ёсць жыццё, а таму многія за гэтыя гады стварылі свае сем´і, што прыбавіла клопатаў. Невыпадкова, усе пажадалі сваім малодшым калегам абзавесціся сем´ямі, сцвярджаючы, што гэта вучобе не перашкода. Думаю, што гэта так.

З удзячнасцю і падзякай называлі дзяўчаты прозвішчы сваіх любімых выкладчыкаў — А. В. Буяка, Б. П. Кавалёва, В. М. Туманава, Я. П. Крамлёва, В. А. Дзенісенку і іншых.

Гучалі і крытычныя заўвагі, прапановы. Што трэба з большай карысцю размяркоўваць вучэбны план, больш даваць завочніку кансультацый, метадычных рэкамендацый. У прыватнасці, прапаноўвалася нават стварыць спецыяльную службу кансультантаў, якая працавала б са студэнтамі. А Марыя Тадэвушаўна Дубейка сказала: «Завочная вучоба не заўсёды эфектыўная. Замест яе трэба ўвесці здачу экзаменаў экстэрнам». І растлумачыла, чаму так думае. Марыя Тадэвушаўна да паступлення ва універсітэт ужо мела вышэйшую адукацыю, закончыла сельгасінстытут, а зараз працуе настаўніцай у Цыдовіцкай школе Гродзенскага раёна. Безумоўна, яна падрыхтаваны спецыяліст, і здача экстэрнам для яе не цяжкасць. Мы пагадзіліся, што хай над гэтай праблемай ламаюць галаву кампетэнтныя людзі, а ў студэнтаў 6 курса наперадзе новыя выпрабаванні — падрыхтоўка да дзяржаўных экзаменаў. Хай усё ў іх будзе добра!

У заключэнне шасцікурсніцы пажадалі ўсім завочнікам: удачы, уседлівасці, цярпення, імкнення да ведаў.

Слушныя заўвагі. Парады

Адзін з галоўных недахопаў завочнага навучання — немагчымасць выканання эксперыментальных курсавых і дыпломных прац.

Студэнтам прадастаўляецца магчымасць датэрміновай здачы экзаменаў па некаторых дысцыплінах, але яе выкарыстоўваюць нямногія з-за дарагавізны праезду.

Установачная сесія ў студэнтаў-завочнікаў супадае з летняй навучальнай практыкай на дзённым аддзяленні, дзе заняты ўсе выкладчыкі. Гэта стварае пэўныя цяжкасці ў выкладанні біялагічных дысцыплін.

Вучэбныя практыкі вельмі абмежаваны ў часе і таму яны малаэфектыўныя.

Трэба ўвесці платную пасаду намесніка дэкана па завочнаму аддзяленню...

Н. ПАЎЛОВІЧ,
дэкан біялагічнага факультэта.

* * *

Арганізацыя вучэбнага працэсу па замежнай мове вызначае максімальны ўлік інтарэсаў і асабістых якасцяў студэнтаў. Асаблівае значэнне набываюць павелічэнне долі самастойнай работы студэнтаў, індывідуалізацыі навучання, калектыўнае навучанне, узаеманавучанне і самнавучанне, кіраўніцтва ўсёй працай студэнтаў пры дапамозе сеткавага плана, графіка ўліку пройдзенага матэрыялу і г. д.

Усе гэтыя формы работы сталі магчымы дзякуючы ўкараненню на кафедры адаптыўнай сістэмы навучання замежным мовам, у тым ліку і

Для таго, каб рацыянальна арганізаваць вучэбны працэс на завочным аддзяленні, кафедра падрыхтавала шэраг вучэбных дапаможнікаў і метадычных рэкамендацый. Іх можна атрымаць у нашай бібліятэцы.

В. МАЛЫШАВА,
загадчыца кафедры замежных моў.

* * *

Патрэбен больш пільны кантроль за графікам паэтапнага выканання курсавога ці дыпломнага праекта, запрашаць на пасяджэнні кафедраў студэнтаў, якія не выканалі ў пэўны тэрмін курсавыя працы, не дапускаць іх (з мэтай дысцыплінавання) да апошняга ў сесіі экзамена, забараніць выкладчыкам прымаць курсавыя працы да

(метадыста).

Апытванне студэнтаў-завочнікаў паказала, што большая частка іх — за датэрміновую здачу экзаменаў і залікаў. Зараз у нас на факультэце каля 65 працэнтаў студэнтаў, у асноўным з горада, карыстаюцца такой магчымасцю.

Лічу мэтазгодным абмеркаваць пытанне аб правядзенні для студэнтаў-завочнікаў першага курса хаця б некалькі дзён практычных заняткаў па археалогіі і этнаграфіі. Дыпломнікі слаба пакуль што карыстаюцца водпускам за свой кошт для праходжання вытворчай практыкі.

Прапаную разглядзець пытанне аб увядзенні на факультэтах дадатковай спецыялізацыі «Кіраванне народнай асветай».

В. ЧАРАПІЦА,
[illegible]

Пункт гледжання

НА ХВАЛІ ЭЙФАРЫІ

(Заканчэнне. Пачатак у № 7 за 1992 год).

Мне была незразумелай і непрыемнай выказаная на рэспубліканскім семінары, які быў прысвечаны абмеркаванню канцэпцыі ...льнай гістарычнай адукацыі ...спубліцы Беларусь, канстата... кіраўніка камісіі па падрых...ы гэтага дакумента, намесні... дырэктара Інстытута гісторыі ...дэміі навук Рэспублікі Бела... М. О. Біча: «Курс гісторыі ...і і СССР, як самастойны, ...аваны». Кім скасаваны? На ...ве чаго скасаваны? Калі ...аваны?

... ёсць цвёрдая ўпэўненасць ...х нямногіх, ва ўладзе якіх ...одзіцца сёння лёс канцэпцыі ...рычнай адукацыі ў Рэспублі... ...еларусь, што з цягам часу не ...дзецца скасаваць сучаснае ...саваннне». Арганізатары се...ара не далі мне магчымасці ...піць, хоць даклад мой з той ...этай, якой прысвечаны гэты ...кул, быў афіцыяльна ўключа... ... праграму семінара. Пра... ...ачылі, што больш карысна ...будзе заслухаць меркаванні па канцэпцыі гістарычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь тых, каго запрасілі з Германіі, Францыі і г. д.

У той жа час цалкам згодзен ...угім тэзісам з выступлен... М. О. Біча: «Гісторыя Са...цкай Беларусі фальсіфікава... цалкам». Гэта можна ў значнай ...тупені аднесці і да гісторыі савецкага грамадства.

Хіба можна вырашыць праблему спробай скасаваць, закрэсліць, лічыць быццам не існуючай гісторыю савецкага грамадства, якая ўвабрала ў сябе многія намаганні, лёсы і волю людзей, гісторыю трагічную і непаўторную. Але ж была такая гісторыя, і нікуды нам ад гэтага не падзецца. Няўжо нам трэба прыпадабніцца да страуса, які пры небяспецы хавае сваю галаву ў пясок, каб не бачыць гэтай небяспекі. Але небяспека гэта застаецца.

Якім чынам можна вырашыць праблему гістарычнай навукі, гістарычнага ведання, выкладання гісторыі, як можна выйсці з гэтага крызісу?

У мяне ёсць шмат пісем ад школьных настаўнікаў гісторыі, якія не падтрымліваюць прапанаваную канцэпцыю гістарычнай адукацыі. Гэта вопытныя і аўтарытэтныя настаўнікі, чый працоўны стаж 20 і больш гадоў.

Вось што піша, напрыклад, настаўнік з 23-й школы г. Гродна Анатоль Аляксандравіч Смірноў: «Вучні-старшакласнікі вельмі хочуць ведаць пра «белыя плямы» савецкага перыяду, вывучаць дакументы кожнай эпохі, успаміны гістарычных дзеячоў (асабліва «белага» свету) Керанскага, Дзянікіна і інш.

Я лічу, што будучы падручнік па гісторыі савецкага грамадства павінен быць стабільным, цікавым для вучняў, з правам на сумненні ў пошуках ісціны. У падручніку павінны быць закладзены прынцып гістарызму, праўда жыцця (якой бы горкай яна не была), права выбару ў вучня. Калі будзе змешчаны дакументальны матэрыял, дык абавязкова з рознымі матэрыяламі. Падручнік павінен быць вызвалены ад дагматызму, настаўленняў, ён павінен даваць пажыву для розуму і сэрца. Я так разумею. Трэба навукоўцам, якія пішуць падручнікі, памятаць адно: ён піша падручнік на гады і хопіць трымаць «нос па ветры». Памятайце, што настаўнікі-практыкі не машыны, што яны ўсе вытрымаюць і ўсё змогуць. Мы — таксама людзі і не хочам, каб дагадзіць якойсьці кан´юнктуры, прыносіць сябе і сваю працу, вучняў у «ахвяру».

Сваімі думкамі і разважаннямі падзяліўся і Васіль Уладзіміравіч Ракуць са Слонімскага раёна. Ён — аўтар шматлікіх артыкулаў па методыцы выкладання гісторыі. У асобных выпадках ён, магчыма, і залішне катэгарычны, але яго меркаванні прымушаюць задумацца. «Лічу,— піша ён,— немэтазгодным выдзяляць гісторыю Беларусі ў асобны самастойны курс. Па-першае, таму, што яе тэрыторыя паслядоўна ўваходзіла ў склад Кіеўскай Русі, Вялікага Княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі. Па-другое, раздзельнае вывучэнне непазбежна прыводзіць да дубліравання вывучаемага матэрыялу, стварае цяжкасці для настаўнікаў у стварэнні сінхроннага вывучэння падзей і нязручнасці для вучняў, якім даводзіцца займацца па двух падручніках гісторыі замест аднаго».

Якімі, на наш погляд, прынцыпамі і крытэрыямі павінны кіравацца тыя, каму даручана падрыхтаваць канцэпцыю гістарычнай адукацыі ў рэспубліцы, рэалізаваць яе ў адпаведных планах, праграмах і падручніках? Што можна ўвесці ў забеспячэнне метадычнай літаратуры?

Большасць з прапаноўваемых мною рэкамендацый пакладзены ў аснову вучэбнага дапаможніка «Гісторыя Расіі са старажытных часоў да 1917 года», які падрыхтавалі да выдання вучоныя нашай кафедры на беларускай мове. Гэтае выданне — першае ў Рэспубліцы Беларусь, і разлічана на студэнтаў гістарычных факультэтаў і настаўнікаў сярэдніх школ, яно выйдзе ў свет у першым квартале 1993 г. Вучонымі кафедры рыхтуецца таксама вучэбны дапаможнік па гісторыі савецкага грамадства на беларускай мове. Нашы рэкамендацыі, думаю, мэтазгодна ўлічваць пры выкладанні школьнага і вузаўскага цыклу гістарычных дысцыплін.

Што мы прапаноўваем?

1. Выключыць безаблічча гісторыі. Гісторыю трэба лячыць, ёй трэба вярнуць яе творцаў. Прытым не выбіраць іх, пастаянна памятаючы аб тым, што тыраны і ахвяры ў гісторыі заўсёды былі побач. І ўсе яны з´яўляюцца яе творцамі.

2. Дэпалітызацыя. Неабходна рашуча адказацца ад вывучэння гісторыі «ад з´езда да з´езда», «ад пяцігодкі да пяцігодкі», бо гэты падыход дэфарміруе гісторыю, робіць паказ падзей аднабокім. Але самыя з´езды і важнейшыя пленумы ЦК, як гістарычныя падзеі, павінны быць у яе кантэксце.

3. Дэідэалагізацыя. Трэба ліквідаваць з гісторыі лозунгі і ідэалагічныя штампы. Камуністычныя ідэалы і іх перспектыва павінны вывучацца як прыватныя факты гісторыі, і не больш таго, улічваючы, што яны не адзінкавыя (Кітайскі дэмакратычны сацыялізм і г. д.)

4. Пераказ гістарычных з´яў павінен быць максімальна праўдзівым (наколькі гэта дазваляюць зрабіць першакрыніцы). Гістарычная праўда — адзіная ў гісторыі ідэалогія, якую можна дапусціць.

5. Адказацца ад паказу гістарычных падзей толькі ў адным колеры. Мода на чорны колер праходзіць, як правіла, хутка. Бо нават у суровыя гады культа асобы былі ў жыцці савецкіх людзей светлыя і радасныя моманты.

6. Гісторыю трэба пісаць і падаваць без «белых плямаў» і «чорных дзірак». Ні адна значная гістарычная з´ява, якой непрыемнай яна не здаецца ў цяперашні час, не павінна быць чучалам гісторыі.

7. Гісторыя — не толькі настаўнік, але і падручнік жыцця. Матэрыял, які выкладзены ў падручніку, павінен быць пабудаваны так, каб яго змест прымушаў вучняў і студэнтаў разважаць на тэму «Чаму вучыць гісторыя? » Асабліва гэта датычыць гісторыі савецкага грамадства. Гэта верне гісторыі яе галоўнае прызначэнне — быць падручнікам жыцця.

8. У адным дакладзе на семінары прагучаў заклік адказацца ад вывучэння войн, рэвалюцый і т. д. Лічу гэты пункт гледжання памылковым і, больш таго, шкодным для паўнацэннай гістарычнай адукацыі. Асвятленне гісторыі рэвалюцый, войн, паўстанняў, тэрору, рэпрэсій і г. д. павінна быць у гісторыі — гэта бясспрэчна. Хіба можна выкінуць з гісторыі, з народнай памяці гісторыю Вялікай Айчыннай вайны?

Лічу таксама неправамерным выключаць з´ліку святочных дат нашай гісторыі гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі, якая, нягледзячы на ўсе супярэчнасці далейшага развіцця, з´явілася найвялікшай падзеяй XX стагоддзя, аказала вялізны ўплыў на ход сусветнай гісторыі.

Але пры апісванні, напрыклад, падзей часоў тэрору і рэпрэсій не трэба захапляцца паказам сцэн іспытаў, катаванняў і знішчэнняў. Ад усяго гэтага гісторыя становіцца занадта крывавай. Яна можа выклікаць у моладзі жорсткасць, прывесці да дэфіцыту гуманізма.

9. З крайнасцямі і супярэчнасцямі ў ацэнцы гістарычных з´яў трэба абыходзіцца асцярожна, пастаянна думаць аб тым, што ісціна, як правіла, знаходзіцца дзесьці пасярэдзіне.

Не магу згадзіцца з тым, што за 3 ці 6 месяцаў можна падрыхтаваць падручнік па гісторыі Беларусі. Думаю, што такі падручнік будзе нагадваць звычайную шпаргалку.

10. У змесце падручніка акцэнт павінен быць зроблены не на палітычныя падзеі, а на сацыяльна-палітычныя пытанні, праблемы культуры і быту. Тым не менш, палітычныя падзеі павінны паказвацца, але іх змест праводзіць праз лёсы людзей — творцаў гісторыі.

11. Найбольш прыймальнай структурай падручніка ці вучэбнага дапаможніка па гісторыі савецкага грамадства, на наш погляд, будзе будова яго матэрыялу па прынцыпу скразных тэм. Напрыклад, «Культура савецкага грамадства». Яе станаўленне, развіццё, дасягненні і праблемы, нерэалізаваныя магчымасці». Або «Праблемы сацыяльна-эканамічнага развіцця савецкага грамадства ў 20—30-я гады і г. д.

12. Падручнік гісторыі павінен быць забяспечаны дакументальным матэрыялам, заданнем практычнага характару. Напрыклад, даць ацэнку гістарычным падзеям , мець слоўнік гістарычных тэрмінаў, храналогію, ілюстрацыю і быць абавязкова ў цвёрдай вокладцы. Атлас гістарычных карт пажадана «зманціраваць» у сам падручнік. Варта было б аснасціць падручнік дыяграмамі, графікамі, схемамі, табліцамі.

Выклікае здзіўленне, што на семінар не былі запрошаны члены Рэспубліканскага метадычнага аб´яднання выкладчыкаў гісторыі пры Мінадукацыі Рэспублікі Беларусь.

Падсумую сказанае. На парадку дня стаіць зараз пытанне аб стварэнні цэласнай канцэпцыі школьнай гістарычнай адукацыі Рэспублікі Беларусь. Як быць з іншымі дысцыплінамі гістарычнага цыклу? Як расцаніць рашэнне аргкамітэта, які ўключыў у праграму даклады, звязаныя з тымі дысцыплінамі гістарычнага цыклу, якія, маўляў, ужо скасаваны? Не ўсе мы атрымалі на семінары слова. Можа арганізатарам яго невядома, што на гістарычных факультэтах ВНУ працуюць кафедры гісторыі славянскіх дзяржаў? У БДУ іх нават дзве. Толькі на такой жа кафедры ў нашым універсітэце працуе 11 выкладчыкаў. За апошнія пяць гадоў у нас абаронены 3 доктарскія дысертацыі, зараз тут працуюць 3 прафесары, 6 дацэнтаў, пры ёй ёсць аспірантура і аддзяленне саіскальнікаў.

Як тут быць? Ці ўлічана гэта прынцыпова важная дэталь? Відаць, складальнікі праекта канцэпцыі гістарычнай адукацыі думаюць вырашыць пытанне лёгка і проста: «скасаваць» гэтыя кафедры, і ў першую чаргу гісторыі Расіі і савецкага грамадства.

Але ці не занадта неразважлівыя крокі ўжо зроблены і вызначаны на бліжэйшы час? Хочацца спадзявацца, што пераможа ўсё ж разумная развážлівасць і навуковы падыход.

П. КОБРЫНЕЦ,
загадчык кафедры гісторыі славянскіх дзяржаў, доктар гістарычных навук, прафесар.

Хіба не так павінна быць?

Пісьмо ў рэдакцыю

Беларусь як суверэнную дзяржаву прызналі ўжо болей як сто краінаў свету. Хоць не шпаркімі крокамі, але няўхільна набірае моц беларусізацыя. Авалодваюць дзяржаўнаю моваю вайскоўцы, якія 31 снежня прынялі прысягу на адданасць беларускаму народу. І службоўцы ўсіх іншых спецыяльнасцяў і заняткаў паступова змяняюць свае адносіны да мовы карэннай нацыянальнасці нашай краіны. Шмат хто з іх ужо авалодаў беларускаю моваю, і без усякае цяжкасці: проста трэба было нагадаць сваё дзяцінства, мову сваіх бацькоў і дзядоў.

Закон аб дзяржаўнасці беларускай мовы ў Рэспубліцы Беларусь павінен выконвацца ўсімі. На тое ён і Закон! Паступова набываюць беларускае нацыянальнае аблічча шыльды дзяржаўных установаў нашага горада. Так, на будынку гарвыканкама красуе з дзяржаўнаю выяваю на дзяржаўнай мове шыльда гэтай установы. Наш універсітэт таксама адмовіўся ад ранейшых двухмоўных шыльдаў старога ўзору і мае ўжо на ...ым корпусе нацыяналь... прысве...л. Але пра іншыя ...ашай альмаматар рэнцыя, ...скажаш. І калі вай зале... корпусе і на факультэце беларускай філалогіі і культуры ўсе шыльды ўжо толькі на дзяржаўнай мове, то ў іншых будынках яшчэ бачым назвы на мове іншай дзяржавы. Да прыкладу, у корпусе факультэта педагогікі і методыкі пачатковага навучання па вуліцы Дзяржынскага.

Паводле загаду рэктара з мая гэтага года ўся дакументацыя ва ўніверсітэце павінна весціся на беларускай мове. У цэлым гэты загад выконваецца, хоць і асобныя распараджэнні рэктара часам яшчэ вывешваюцца напісанымі не на беларускай мове (напрыклад, загад пра склад навуковай рады універсітэту). Прыемна адзначыць, што паседжанні універсітэцкае рады праходзяць таксама з выкарыстаннем беларускае мовы, і прамоўцы вядуць тут размову, як правіла, па-беларуску. Але і тут здараецца, што некаторыя афіцыйныя справы пры абранні на пасады і прысваенне навуковых званняў падаюцца не на дзяржаўнай мове. А вось дошка для абвестак у галоўным корпусе — гэта кангламерат рознага маўлення, нярэдка з непісьменнымі тэкстамі. Хто адказвае за яе ва універсітэце? Або шыльда на дзвярах пачакальні рэктара. Хто складаў тэкст для яе? У ім шмат неўнармаваных слоў і напісанняў: замест беларускага слова паверх чытаем «этаж», замест натуральнага для беларускай мовы слова кіраўнікі (службовыя асобы) бачым кіруючыя работнікі. З арфаграфічнымі памылкамі падаюцца тут словаформы чацверг (замест правільнага чацвер), часы прыёма (трэба прыёму). І ўсё гэта ў тэксце адной шыльды, да таго ж самай адказнай для ўніверсітэта: яна ж на дзвярах рэктарскай пачакальні! Да гонару прарэктара па замежных сувязях, які замяніў памылковую шыльду на правільную.

Як бачым, можна зрабіць многае, калі захочам. А вось у некаторых спадароў гэтай адказнасці няма.

Змены, якія адбыліся і адбываюцца ў Рэспубліцы Беларусь, незваротныя! Гэта мы мусім усвядоміць і не супрацьстаяць гістарычнаму лёсу беларускага народу і яго дзяржаўнасці.

П. СЦЯЦКО,
старшыня рады ўніверсітэцкай суполкі Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны.

Для вас, гаспадыні

Чысцім, мыем, выводзім плямы...

Тлушчавыя плямы на вопратцы і сінтэтычных тканінах пасыпаюць бульбяным крухмалам і расціраюць яго вільготнай анучкай. Калі крухмал высахне, яго вычышчаюць шчоткай. Пры неабходнасці ўсё паўтарыць. На атласным шоўку пасыпаюць мелам, які расціраюць пальцам па пляме. З ацэтатнага шоўку выводзяць тампонам, змочаным у эфіры. На паперы такія плямы прамакаюць бензінавым тампонам. Затым паперу змяшчаюць паміж прамакаткамі і прыціскаюць грузам. Калі праз 20 хвілін пляма не знікне — паўтарыць. Запэцканыя шпалеры папырскаць бензінам, накласці прамакатку і папрасаваць гарачым прасам.

* * *

Масляная фарба з дрэва знімаецца сумессю з 1 часткі шкіпінару і 2-х — нашатырнага спірту. Састаў узбоўтваецца ў закрытай бутэльцы, пакуль не стане падобным на малако. Затым вадкасць наносяць на пляму і праз некалькі хвілін выціраюць. На тэкстыльных вырабах свежыя плямы выдаляюцца шкіпінарам або бензінам, застарэлыя змазваюць маслам і праз два дні вычышчаюць шкіпінарам і мыльным шчолакам.

* * *

Калі будзеце мыць шарсцяныя рэчы, дабаўце ў апошнюю ваду пры паласканні чайную лыжку гліцэрыны — яны стануць мякчэйшымі.

* * *

Белыя шкарпэткі, гольфы добра адмыюцца, калі іх папярэдне замачыць на 1—2 гадзіны з дабаўленнем у ваду 1-2 лыжак борнай кіслаты.

Гавораць дзеці

Таня, 3 гады

— Мяне Вовачка так пакалаціў па галаве, што ў мяне адны слёзы засталіся.

Юрачка, 4 гады

Пасля ванны. Старанна прычэсваецца і прыгаворвае:

— Прычашуся і адразу паразумею.

Сярожа, 5 год

— Які страшэнны сон мне прысніўся..

— Скажы, які ж?

— На мяне, у самае вуха, села муха з мікробамі.

Света, 3,5 года

Прачынаецца раніцай.

— Мама, у мяне ножка баліць.

— Якая?

— Правая, тварам да акна.

Пачуў А. МІХАЙЛАЎ.

Шлях у студэнты

З мінулага

У пачатку 12 стагоддзя ў школе Балоны ці універсітэце (Італія) ўжо былі студэнты. Гэта слова пайшло ад лацінскага «студэне», што адзначае старанна працуючы, авалодваючы ведамі. Кожнага з выкладчыкаў называлі доктарам. «Выкладчык» — па-лацінску «прафесар», а «доктар» ад «докере» (вучыць) і азначае «настаўнік». У 1130 годзе ў Балоны ўводзіцца і вучоная ступень доктара права. Парыжскі універсітэт у 1231 годзе ўпершыню прысуджае ступень доктара багаслоўя. Доктарская ступень прыраўноўвалася да дваранства, адукацыя лічылася рысай, звязанай з прынадлежнасцю да духоўнага саслоўя. А адсюль выцякаў зарок бясшлюбнасці, які патрабавалі ў многіх універсітэтах. Нават у другой палове 16 стагоддзя ў Парыжы ўсім прафесарам, акрамя медыкаў, забаранялася жаніцца.

Шлях студэнта (на першым этапе вучобы ён называўся «схалар») пачынаўся з запісу яго на падрыхтоўчы факультэт. Пасля гэтага ён пераходзіў на адзін са «старэйшых» факультэтаў: багаслоўскі, медыцынскі ці юрыдычны. Лекцыі пачыналіся з пяці гадзін ранку і працягвалася чатыры гадзіны. Падручнікаў не было, лекцыі запісваліся з кніг, якія чытаў выкладчык. Важнай формай навучання быў дыспут. На ім дыскутавалі некалькі дзён, але адзін раз у год. Студэнты старэйшых факультэтаў у час заняткаў сядзелі на лаўках, а студэнты-схалары — на падлозе, на саломе «для прывіцця паслушэнства».

Студэнт мог стаць бакалаўрам (самая першая вучоная ступень) не раней, чым праз тры гады вучобы. Затым былі двухгадовая практыка і экзамен. Самым стамляльным быў экзамен. На студэнта на працягу дня (з шасці гадзін раніцы да шасці гадзін вечара) «нападалі» не менш двух дзесяткаў апанентаў, пры гэтым студэнт за гэты час не павінен быў адпачываць, ні есці, ні піць. Пасля здачы экзамена новаму бакалаўру ўручалі чатырохвугольны берэт, залаты пояс і кнігу Гіпакрата. І ўсё заканчвалася «банкетам Арыстоцеля».

Студэнты павінны былі адпавядаць пэўным патрабаванням. Вось як Пётр Першы вызначыў якасці, якія неабходны для расійскага студэнта: «Новопришедшего ученика отведать память и остроумие, если покажется весьма туп, не принимать, а обаче возымеет о себе мнение, что он весьма мудрый, от таковых нет горше бездельников». І яшчэ: «Буде покажется детина непобедимой злобы, клеветник, до драк скорый — выслать, чтобы бешеному меча не давать».

У канцы 18 стагоддзя ва універсітэцкім статуце прадпісвалася «абавязковае наведванне лекцый» і забаранялася ў час лекцыі «выражэнне знакаў адабрэння ці не адабрэння». Ад іх таксама патрабавалася хадзіць у «зялёных мундзірах» з белымі гузікамі, на якіх быў герб імперыі...

У. ЯГОРЫЧАЎ,
кандыдат гістарычных навук.

Цікава ведаць

НАВОШТА Ў ХАЦЕ ПАРОГ?

«Ад парога хату не мятуць», — вучыць народная мудрасць. Гэта практычная парада ўжываецца і ў тым выпадку, калі даецца ацэнка неабдуманым, няправільным дзеянням або выказванням, якія могуць прынесці непажаданыя вынікі. Здавалася б, ці так важна: як месці хату? Галоўнае ж, каб чыста было. Так, але ўся справа ў тым, што парог (як і печ) — месца ў хаце незвычайнае, звязанае з мноствам народных звычаяў, абрадаў і прыкмет.

Парог асэнсоўваўся людзьмі яе своеасаблівая мяжа, што аддзяляе чалавечае жытло, якое аберагаецца добрым духам — дамавіком, ад прасторы «за парогам» — неасвоенай, нежылой і, значыць, варожай для чалавека. Парог, акрамя таго, лічыўся ў народзе месцам, дзе жывуць душы продкаў, якія могуць уплываць на людзей — на іх здароўе, дабрабыт, узаемаадносіны з іншымі людзьмі. З гэтым вераваннем, вядомым многім народам свету, звязаны розныя звычаі, якія дайшлі да нас з часоў сівой даўніны. Найбольш вядомы з іх — рытуальнае сядзенне перад парогам напярэдадні паездкі, падарожжа і г. д. (успомнім словы папулярнай некалі песні: «Присядзем, друзья, перед дальней дорогой — пусть лёгким окажется путь...»). Звычай «прысесці на дарогу» добра вядомы многім, але не ўсе, напэўна, ведаюць, яго ўнутраны сэнс, сімволіку. Змест, «логіка» гэтага звычаю заключаецца ў звяртанні (у думках) да душ продкаў з просьбай аб дапамозе ў дарозе ці ў падарожжы.

Шырока вядома прыкмета-забарона: нельга вітацца праз парог, бо гэта можа прывесці да спрэчкі, непаразумення ці нават варожасці паміж людзьмі. У аснове такіх уяўленняў таксама ляжыць разуменне парога як месца знаходжання душ продкаў. Зразумела, што ў такім выпадку чалавек, які знаходзіцца «па той бок» парога (г. зн. у «варожай зоне»), мог, на думку людзей, успрымацца душамі продкаў як магчымы непрыяцель, вораг; той жа, хто знаходзіцца «па гэты бок», у хаце, успрымаецца як свой, блізкі чалавек, на адносіны з якім продкі ўжо не могуць уплываць адмоўна.

З уяўленнямі аб парозе звязаны і вясельны звычай, згодна з якім малады ўносіў на руках у хату сваю жонку. Пераступаючы з ёю праз парог, ён тым самым сімвалічна аберагаў маладую ад магчымага адмоўнага ўздзеяння на яе продкаў, якім яна магла і не спадабаццаа як новы член іх роду. Малады гэтым рытуальным дзеяннем падкрэсліваў сваю еднасць з жонкай, прасіў сваіх продкаў адносіцца да яе гэтак жа, як і да яго. Гэты звычай нярэдка можна назіраць і зараз, але ён, зразумела, пазбаўлены ўжо магічнага сэнсу, выконваецца «не па прызначэнню» (г. зн. не толькі пры ўваходзе ў дом маладога) і ўспрымаецца як праява пачуццяў. Не выпадкова ў мове захаваўся такі выраз — насіць на руках, ужываецца ў значэнні «песціць каго-небудзь, клапаціцца пра каго-небудзь».

Існуюць і некаторыя звязаныя з парогам прыкметы. Лічыцца, напрыклад, што чалавека, які ўваходзіць у дом, чакае непрыемнасць, калі ён спатыкнецца аб парог. Калі ж хто-небудзь спатыкнецца аб парог пры выхадзе з дому, гэта сведчыць аб тым, што гэты чалавек сюды хутка вернецца. А вось садзіцца на парог або станавіцца на яго (як месца знаходжання душ продкаў) народная этыка не дазваляе. Асабліва асцерагацца гэтага павінны, паводле народных уяўленняў, маладыя хлопцы і дзяўчаты, інакш іх чакае адзіноцтва. Забаранялася садзіцца на парог і цяжарным жанчынам, інакш дзіця народзіцца з дрэннай памяццю.

Вельмі часта выкарыстоўваўся парог як рытуальнае месца і ў народнай медыцыне. Напрыклад, каб ніхто не сурочыў дзяцей, іх купалі на парозе, прычым ваду на іх лілі праз рэшата. Дзіцячы перапуд лячылі перасяканнем на парозе дванаццаці дубчыкаў ад старога веніка.

Нарэшце, да «парогавай магіі» звярталіся дзяўчаты пры гаданнях і для «прысушкі» хлопцаў. Так, перад Новым годам сяброўкі пяклі невялічкія аладкі з рэштکаў цеста і клалі на парозе. Пасля падводзілі да парога сабаку і, у залежнасці ад таго, чыю аладку з ´еў сабака першай, вырашалі, хто першы выйдзе замуж у надыходзячым годзе. А для «прысушкі» хлопцаў дзяўчаты рабілі наступнае. З новага веніка бралі дубец, які клалі каля парога таго, каму прызначана «прысушка». Неабходна было, каб аб ´ект прысушкі» пераступіў праз парог (і, значыць, праз дубец). Пасля гэтага дубец неслі ў напаленую лазню, кідалі яго на агонь і прыгаворвалі: «Як сохне гэты дубец, няхай так сохне па мне раб божы (імя)».

Значнасць парога ў жыцці адлюстравалася ў шматлікіх прыказках і прымаўках: **не стаяўшы ў парозе, не будзеш сядзець на покуце; ты яго лаеш, а ў парозе яго стаіш; беднаму Бог не залоціць парог; без Бога не да парога** і інш.

У. КОВАЛЬ,
дацэнт Гомельскага універсітэта.

Раім набыць

Выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя» імя Пятруся Броўкі завяршае работу над навукова-папулярнай энцыклапедыяй «Беларуская мова». Кніга выйдзе ў свет у канцы 1993 года. Гэта выданне прызначаецца для самых шырокіх колаў чытачоў.

Энцыклапедыя будзе ўключаць звесткі пра гісторыю беларускай мовы, яе пісьмовыя і друкаваныя помнікі, структуру, граматычны лад, сучасны стан, айчынных і замежных даследчыкаў роднай мовы.

М. ПЛЯСКАЧ.

Ваша здар[...]

ТРЫВОГА ЧАЛАВЕЦТВА

СНІД — хвароба, вядомая з 1981 года. Першыя выпадкі захворвання выяўлены ў ЗША. За кароткі тэрмін СНІД прыняў сусветнае распаўсюджванне з высокай смяротнасцю, яго называюць «Чумой XX стагоддзя». З 1-га ліпеня 1992 года ў 169 краінах свету зарэгістраваны 501 272 выпадкі захворвання на СНІД, у Рэспубліцы Беларусь 85 (3-яе месца сярод былых рэспублік СССР).

Узбуджальнік СНІДу — вірус, які пашкоджвае клеткі імуннай (ахоўнай) сістэмы арганізма. У выніку разнастайныя мікробы (вірусы, бактэрыі, грыбкі), нават бясшкодныя жыхары чалавечага арганізма могуць выклікаць цяжкае, смяртэльнае захворванне. Гэтая хвароба вельмі вераломная. Доўгі час, на працягу некалькіх гадоў, той, які заразіўся на СНІД, можа не адчуваць прыкметаў захворвання і лічыць сябе здаровым. Але такі чалавек актыўна распаўсюджвае інфекцыю, ён небяспечны для акружаючых.

Якім чынам перадаецца інфекцыя? Галоўным чынам, пераважна палавым шляхам (як пры гома-, так і гетэрасексуальных сувязях) або пры пападанні заражанай крыві і яе прэпаратаў у кроў другога чалавека, а таксама ад заражанай маці да дзіцяці.

Вірус не перадаецца паветрана-кропельным шляхам, не праходзіць праз непашкоджаную скуру і слізістыя абалонкі; нельга заразіцца ў бытавых умовах, праз агульны посуд, рукапажацці. Устаноўлена, што камары, клапы і іншыя насякомыя не могуць перадаваць вірус чалавеку. Вірус СНІДу нястойкі ў знешнім асяроддзі. Звычайныя дэзінфіцыруючыя растворы, кіпячэнне хутка абеззаражваюць яго.

Каму пагражае СНІД?

У першую чаргу тым, хто мае многа палавых партнёраў, асабліва, хто ўступае ў выпадковыя палавыя сувязі, нічога не ведаючы пра партнёра. Як правіла, легкадумныя адносіны некаторых маладых людзей да пытанняў палавога жыцця маюць прамую сувязь з ужываннем алкаголю або наркотыкаў.

Большасць захварэўшых уступаюць у нецвярозым стане ў палавую сувязь з зусім незнаёмымі людзьмі, якія вядуць амаральны спосаб жыцця (яны могуць быць гома- або бісексуалістамі, наркаманамі, алкаголікамі, хворымі на венерычныя захворванні).

Не менш высокая рызыка заражэння тых, хто меў сувязь з чужаземцамі. Так, першыя дзве ахвяры ў Пецярбурзе (Вольга Гаеўская і Вольга П.) мелі інтымныя сувязі з чужаземцамі, але для заражэння на СНІД дастаткова і адной інтымнай сувязі, як у дзяўчыны, якая знаходзіцца цяпер на лячэнні ў інфекцыйнай бальніцы г. Пецярбурга, якая расказала, што ў час турысцкай паездкі ў Румынію мела палавую сувязь з італьянцам (выратавальнікам на пляжы). Трэба ведаць, што эпідабстаноўка па СНІДзе ў суседніх краінах трывожная. Так, у Польшчы ў 1987 г. выяўлены першыя вірусаносьбіты, а ў 1991 г. — іх ужо 1,5 тыс. У 1989 г. — 9 хворых, у 1990 г. — 40 хворых, на 1.07.92 — 103. З ліку ўсіх шэрапазітыўных асоб у Польшчы — 70% наркаманы. Гэта трэба ведаць пры наведванні Польшчы або прымаючы ў сябе гасцей з-за мяжы.

Другая група рызыкі — наркаманы, якія карыстаюцца ін ´екцыйным спосабам уводзення наркотыкаў. Як правіла, наркаманы ўжываюць нестэр[...]
ныя іголкі, адзін шпрыц [...]
рыстоўваецца для некалькі[...]
лавек, што вядзе да хутчэ[...]
перадачы віруса. Да таго ж [...]
не наркатычнага ап ´янення[...]
ўступаюць у неахайныя пал[...]
сувязі, тым самым рэаліз[...]
асноўны шлях перадачы — [...]
вы.

Акрамя таго, вірус [...]
папасці ў кроў здаровага ча[...]
ка пры выкарыстанні неа[...]
ражанага манікюрнага і[...]
мента, нажніцаў, пры праке[...]
ні вушэй па-за медыц[...]
установ, пры сумесным [...]
рыстанні брытваў, зубных [...]
так. У апошні час у мо[...]
з ´явілася цяга да наня[...]
татуіровак; калі раней гэта [...]
заняткам асоб у месцах за[...]
чэння, то н[...] сёння [...]
моладзь лічыць тат[...]
атрыбут мужнасці, с[...]
джэння; за мяжо[...] пра[...]
конкурсы, у нас з экр[...]
тэлевізара сур ´ёзна вяд[...]
меркаванні пра татуіроўку[...]
від «мастацтва». А мы хочам[...]
сказаць, што, перш чым [...]
у рукі шпрыц або даць зго[...]
татуіроўку, перш чым вы[...]
у незнаёмай або малазнаё[...]
кампаніі, падумайце, што а[...]
мя імгненнага задавальнення[...]
можаце атрымаць яшчэ і С[...]

Першыя сімптомы, якія [...]
вінны Вас насцярожыць:

— частыя прастудныя [...]
хворванні, слабасць, пастая[...]
стома, кароткачасовы хутка[...]
ходзячы сып, мышачныя [...];

— павелічэнне лімфаты[...]
вузлоў на шыі, падмыша[...]
упадзінаў, локцевых згібаў;

— працяглае павыш[...]
тэмпературы цела па незразу[...]
лай прычыне;

— частыя гнайнічковы[...]
хворванні;

— працяглыя растрой[...]
стулу.

Калі Вы перанеслі та[...]
інфекцыю і можаце аднесці [...]
да групы рызыкі (мелі выпа[...]
вую палавую сувязь, мно[...]
сексуальных партнёраў сва[...]
або супрацьлеглага пола, уво[...]
лі наркоцікі ўнутрывенна і г. [...]
то праз 3—6 месяцаў Вы паві[...]
неадкладна абследавацца [...]
СНІД. Даследаванне крыві п[...]
водзіцца ў дыягнастычных ла[...]
раторыях СНІДу. Здаць ана[...]
крыві можна ў любой лячэб[...]
установе, як у горадзе Грод[...]
так і вобласці, пры гэтым [...]
рантуецца ўрачэбная таямні[...]
Пры жаданні Вы можаце абс[...]
давацца ананімна, не называю[...]
свайго прозвішча.

Як жа засцерагчыся [...]
СНІДу?

У папярэджанні СНІДу ас[...]
лівае значэнне мае здаро[...]
спосаб жыцця:

— барацьба з палавой р[...]
пушчанасцю;

— барацьба з прастытуцы[...]

— барацьба з наркаманіяй.

Гэта асноўныя меры пра[...]
лактыкі СНІДу.

Мы знаходзімся далёка [...]
бескарысных і ханжаскіх зак[...]
каў да ўспрымання, але ўспыш[...]
ранняй ці актыўнай палавой [...]
можна падавіць, калі не за[...]
роджваць увагі на іх, акты[...]
займацца фізічнай культур[...]
спортам, вучобай, працай. Пр[...]
лухайцеся да настойлівых рэ[...]
мендацый медыкаў пераг[...]
дзець свае адносіны да палав[...]
партнёраў. Сямейная вернас[...]
пастаянны палавы партнёр[...]
гарантыя ад заражэння на СН[...]

Яшчэ раз напамінаем: Ва[...]
будучыня і Ваша здароўе за[...]
жаць толькі ад Вас.

Абласны цэнтр СНІ[...]

Наш адрас:
230023, г. Гродна,
вул. Ажэшкі, 22, пакой 404,
тэл. 44-72-97

Газета выходзіць два разы на месяц
Аб´ём газеты — адзін друкаваны аркуш

Наклад 2 000 асобнікаў

Газета надрукавана афсетным способам у Гродзенскай абласной узбуйненай друкарні г. Гродна, вул. Паліграфістаў, 4
Падпісана ў друк у 15.00.

Зак. 15

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
ВУЧОНАЯ РАДА УНІВЕРСІТЭТА,
ПРАФКАМ СУПРАЦОЎНІКАЎ,
ПРАФКАМ
СТУДЭНТАЎ

В. а. рэдактара
У. П. АМЕЛ[...]
[...]дачы,
[...]рпення,
[...]астоясі